

Numeri

G.A. Trouwborst

Numeri

Een bijbels dagboek

SIFRON

Ontwerp en illustratie omslag: G.A. Trouwborst

ISBN 978-90-820847-9-5

No.4 in de reeks 'Bijbelse dagboeken'

NUR 707

© 2018 Sifron, Nieuwleusen (www.sifron.nl)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een automatisch gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Woord vooraf	7
In de woestijn <i>Numeri 1:1-4:20</i>	13
Neem op <i>Numeri 4:21-7:89</i>	20
Wanneer gij doet opgaan <i>Numeri 8:1-11:29</i>	27
Zend <i>Numeri 13:1-15:41</i>	34
Korach <i>Numeri 16:1-18:32</i>	41
Inzetting <i>Numeri 19:1-21:35</i>	48
Balak <i>Numeri 22:1-25:9</i>	55
Pinehas <i>Numeri 25:10-30:1</i>	62
Stammen <i>Numeri 30:2-32:42</i>	69
Reizen <i>Numeri 33:1-36:13</i>	76

Nawoord	85
Geraadpleegde literatuur	87
Eindnoten	89

Woord vooraf

Voor u ligt een bijbels dagboek bij Numeri. Het volgt de complete tekst van dit voor velen onbekende maar niet onbelangrijke Bijbelboek. In Numeri gaat het immers om de vorming en organisatie van Israël, zowel uitwendig als inwendig. Gedurende de bijzondere geschiedenissen, vanaf het opbreken bij de Sinaï tot aan het bereiken van de grens met Kanaän bij de Jordaan, maakt Israël een intensief leerproces door. Daar leert het met vallen en opstaan God te vertrouwen en Zijn wegen te gaan.

In dit dagboek wordt het Joodse leesrooster gevolgd. Dit rooster verdeelt het boek Numeri in tien gedeeltes, die elk in de tijdsspanne van een week gelezen worden. Deze tien gedeeltes zijn ieder weer onderverdeeld in zeven stukken: voor elke dag een tekstgedeelte. Dit dagboek biedt daarom leesstof voor tien weken, waarbij op iedere dag van de week een vastomlijnd Schriftgedeelte besproken wordt. Deze tien gedeeltes dragen ieder een unieke naam, verwijzend naar het Hebreeuwse beginwoord van het betreffende gedeelte. Deze benamingen zijn in dit dagboek vertaald opgenomen als titel voor de tien hoofdstukken. Ook vindt de lezer de betreffende hoofdstukaanduiding boven iedere pagina terug. Omdat dit dagboek niet gekoppeld is aan kalenderdata, is het in principe mogelijk op ieder gewenst moment van het jaar een aanvang te maken met de lezing ervan.

Dit dagboek is vrucht van intensieve bestudering van de tekst van Numeri. De nadruk zal liggen op het verkrijgen van overzicht over de door God gegeven geboden en verhaalde gebeurtenissen, waarbij ook regelmatig meer gedetailleerd de diepte in gegaan wordt. Het gaat dus vooral om de uitleg van de Bijbeltekst, en niet zozeer om een toepassing ervan. Het verdient aanbeveling eerst de betreffende Bijbeltekst te lezen, liefst uit een zo letterlijk mogelijke vertaling, zoals bijvoorbeeld de Naardense Bijbel, welke ook in dit dagboek veelal gebezigd wordt. Bij de studie van de Bijbeltekst wordt verder regelmatig verwezen naar verschillende Joodse commentaren. Ook worden in de eindnoten regelmatig verbanden met het Nieuwe Testament aangeduid. Wat de versnotatie betreft is de Naardense Bijbel aangehouden. In een enkel geval wijkt deze notatie af van een aantal andere Bijbelvertalingen. Wanneer dit het geval is, is tussen haakjes de alternatieve notatie eveneens vermeld.

Rest ons de lezer een leerzame reis toe te wensen door dit bijzondere Bijbelboek.

Ds. G.A. Trouwborst Nieuwleusen, juli 2018

*Dit zijn de geboden en rechtsregels
welke de ENE
door de hand van Mozes
heeft geboden.*

(Numeri 36:13)

Numeri

De Hebreeuwse titel van het boek Numeri luidt: 'In de woestijn'. Israël bevindt zich namelijk nog steeds in de Sinai, aan de voet van de heilige berg. In het hart van deze woestijn klonk Gods stem tot Mozes. Hij gaf de opdracht tot een volkstelling, een nummering zogezegd. Van dat woord is de titel 'Numeri' afkomstig.

Hiermee is direct al iets zeer kostbaars aangegeven: De Here God wil blijkbaar dat zijn volk hoofd voor hoofd geteld wordt, ook al is men nog zo diep in de woestijn. De Israëlieten mogen zich zo door Hem gekend weten. Hierbij kan gedacht worden aan de Herder, die met Zijn schapen door de wildernis trekt en hen aan het einde van iedere dag telt. Evenzo is Israël kostbaar in Gods ogen! Het is overigens niet voor het eerst dat God zijn volk telt. Zo lezen we in Exodus 12:37 over het aantal Israëlieten ten tijde van de uittocht uit Egypte.

De opdracht voor deze telling werd gegeven op de eerste dag van de tweede maand: Iyar. Daarmee komt deze opdracht precies een maand later dan de gebeurtenis waarmee het boek Exodus eindigde: de oprichting van de Tabernakel. Deze had plaats op de eerste dag van de eerste maand (Nisan). Gedurende een maand was er dus gerust aan de voet van de berg Sinai. Het gehele boek Leviticus, dat zich bevindt tussen Exodus en Numeri in, verhaalt dan ook niet van een verdere woestijnreis, maar geeft de op de Sinai geschonken geboden weer. De kern van het boek Leviticus wordt gevormd door Gods oproep aan het volk om heilig te leven. Israëls God is immers heilig, en in Hem mag het volk zijn identiteit zoeken en vinden (Leviticus 19:1 e.v.).

Nu het volk zo zijn identiteit heeft mogen ontdekken, is het vervolgens tijd geworden voor een doelgerichte en krachtige organisatie. De telling in Numeri heeft tot doel inzicht en structuur te brengen in het leger der Israëlieten. Het gaat bij de telling om een kaart te brengen en organiseren van de mannen van 20 jaar en ouder, die dienst zouden nemen in het leger.

Zo wordt er stap voor stap gewerkt aan de opbouw van het volk. Dat was hard nodig. Het kwam immers uit een situatie van slavernij, ontredde en versplintering. Een gemeenschappelijke kern en identiteit was zoek geraakt. Hierin komt nu gaandeweg verandering. Het gebeuren rond de Sinai speelt daarin een wezenlijke rol. Israël ontmoet daar zijn God, die heilig is en Zijn volk heiligt. Vervolgens mocht het volk zich vanuit deze kern gaan organiseren tot een weerbare en doelgerichte gemeenschap.

De telling en inschrijving diende tenslotte ook plaats te hebben 'volgens ieders afkomst' (vers 18). Door aan stamboomonderzoek te doen en zich zo bewust te zijn van de stamvaders, werd de band met Egypte langzaam maar zeker losgemaakt, en kon het bewustzijn van de afkomst uit Israël (Jakob) groeien.

Het gisteren besproken Bijbelgedeelte sloot af met de mededeling dat Mozes handelde overeenkomstig Gods opdracht, en de weerbare mannen liet tellen. In het gedeelte van vandaag wordt een overzicht gegeven van de aantallen:

Ruben	46.500	Efraïm	40.500
Simeon	59.300	Manasse	32.200
Gad	45.650	Benjamin	35.400
Juda	74.600	Dan	62.700
Issaschar	54.400	Aser	41.500
Zebulon	57.400	Naftali	53.400

In totaal betrof het dus 603.550 weerbare mannen.

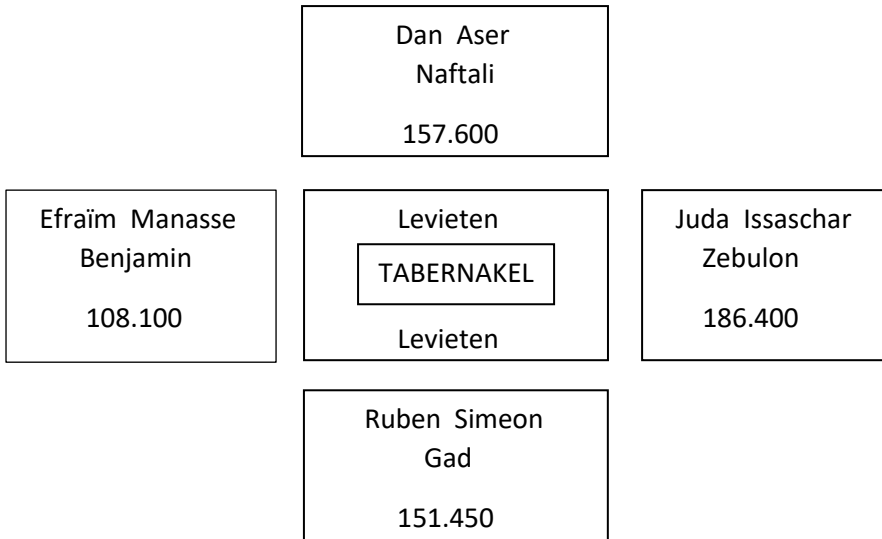
Dit is een enorm aantal, zeker wanneer we in gedachten de vrouwen en kinderen er bij rekenen; dan komt de optelsom vermoedelijk op meer dan twee miljoen Israëlieten te liggen. Wanneer bedacht wordt dat Jakob destijds met 70 ‘zielen’ Egypte binnentrok (Genesis 46:8-27), dan zien we hoezeer Gods belofte aan Abraham, namelijk dat zijn nageslacht ontelbare proporties aan zou gaan nemen (vergelijkbaar met het zand aan de zee of de sterren in het heelal, zie Genesis 15:5 en 22:17), reeds voor een groot deel in vervulling was gegaan.

Het is opvallend dat het aantal van 603.550 weerbare mannen precies overeenstemt met het aantal getelden na de zonde met het gouden kalf. Deze telling, die zes en een halve maand eerder plaats had, wordt vermeld in Exodus 38:26.ⁱ

En er is nog iets: van de hier in Numeri beschreven telling worden de Levieten uitgezonderd. Zij behoeven niet in het leger te dienen, maar krijgen als taak de zorg en hoede over de tabernakel. Uitleggers hebben daarom vermoed dat er – mede gezien de overeenstemmende aantallen - een verband gelegd moet worden met de zonde van het gouden kalf: daar hadden de Levieten immers evenmin aan deelgenomen. Daarom lijken zij bij voorbaat reeds uitgezonderd te worden van de verderop in Numeri beschreven straf (de episode van de verspieders, beschreven in Numeri 13), waarbij de Israëlieten van twintig jaar en ouder om hun ongeloof het Beloofde Land niet binnen mochten trekken. Omdat de Levieten niet bij deze groepen en leeftijdscategorie van twintig jaar en ouder geregistreerd staan, treft deze straf hen dan ook niet.ⁱⁱ

De Levieten krijgen bovendien de opdracht zich rondom het heiligdom te legeren. In dit woordje ‘legeren’ zit iets defensiefs. Men dient een beschermende cirkel te vormen rondom de tabernakel. Een soort bufferzone, zodat de overige stammen niet zomaar of per ongeluk al te dicht in de kring van Gods heiligheid zouden treden, met alle gevolgen van dien.ⁱⁱⁱ

In Numeri 2 wordt beschreven hoe de stammen zich dienden te groeperen rondom de tabernakel. Hier waren allereerst de Levieten te vinden. Daar omheen vormden zich de andere stammen, zoals in onderstaand schema verbeeld:

De stammen waren geordend volgens de vier windstreken. Zij vormden zo een machtig leger, dat de tabernakel en Gods heiligheid aan alle kanten eervol en beschermend omgaf. Daarmee vormden Israëls stammen een afschaduwing van het engelenleger dat rondom Gods troon in de hemel is. Ook elders in de Bijbel komen we een vergelijkbare ordening tegen.^{iv}

Wat in de ordening opvalt is dat Juda als eerste genoemd wordt. Samen met Issaschar en Zebulon valt hem de eer te beurt om aan de oostzijde van de tabernakel geposteerd te zijn. Daar bevond zich de opening van de tabernakel. Met andere woorden: Hij is degene die een cruciale en koninklijke rol vervult in het toegang verlenen tot de tabernakel.^v

Telkens wanneer het volk – op aangeven van de wolkkolom - verder zou reizen, was Juda's kampement ook het eerste dat opbrak, gevolgd door dat van Ruben, de Levieten (die de tabernakel vervoerden), het kampement van Efraïm en tenslotte dat van Dan.

Uit vers 17 blijkt dat het volk eveneens reisde in de hierboven geschetste formatie. Ook onderweg was Gods heerlijkheid aan alle kanten eervol en beschermend omgeven door zijn volk.^{vi}

Nadat de telling en indeling van Israëls stammen is weergegeven, wordt er nu een overzicht gegeven van de ‘geboorten uit Aäron en Mozes’ (vers 1). Wat direct opvalt aan dit tekstgedeelte is dat Aärons naam voor die van Mozes uit wordt genoemd. Meestal is het andersom. Aangezien Aäron echter ouder was dan Mozes en het hier om zijn nageslacht gaat, is ditmaal deze volgorde aangehouden.

Zeer opmerkelijk is dat Mozes’ naam hier genoemd wordt, terwijl zijn nageslacht niet vermeld wordt. Wat wordt er dan bedoeld met de zin ‘geboorten uit Mozes’? In rabbijnse verklaringen wordt er een waardevolle duiding aan gegeven. Men stelt dat deze tekst ons leert dat een ieder die de Tora leert aan andermans kinderen (en dat deed Mozes), daarmee hun vader is geworden.^{vii} Evenals een vader het leven aan zijn kinderen heeft doorgegeven, heeft wie aan kinderen Gods Woorden verteld heeft hen in feite het Leven geschonken.

Vanuit dit licht kunnen wij de verdere lijst namen lezen.

Als eersten worden Nadab en Abihu genoemd (vers 2), waarbij ook hun dood vermeld wordt (vers 4). Dit was een straf op hun ongehoorzaamheid bij het bezig zijn met de allerheiligste priestertaken, zo vermeldt de tekst, verwijzend naar de tragische geschiedenis uit Leviticus 10. Het is veelzeggend dat, ondanks hun zonde, hun namen hier in ere gehouden worden, temeer daar de tekst aangeeft dat zij geen zonen hadden die hun naam verder konden dragen. Ook Aärons andere zonen, Elazar en Itamar, worden genoemd. Zij traden in de plaats van hun gestorven broers.

Na dit korte geslachtsregister van de priesters horen we hoe de Here God Mozes oproept om de Levieten aan te stellen tot hun dienst. Helder wordt aangegeven wat hun taken zijn. Zij vormen, zoals reeds eerder gezegd, een beschermend cordon tussen de tabernakel en het volk. Daarnaast dienen zij de priesters te assisteren bij hun dienstwerk en voor (het opbreken van) de tabernakel en het meubilair ervan te zorgen bij het verder reizen. Ook waren zij de plaatsbekleders voor de eerstgeborenen binnen Israël.^{viii}

Wel blijft er een wezenlijk onderscheid tussen de priesters en de Levieten. De laatstgenoemden dienden afstand te bewaren tot het heiligdom. Vers 7 geeft aan dat zij hun taak dienen te vervullen ‘*vóór het heiligdom*’. Letterlijk genomen dus: erbuiten.^{ix}

Zo nemen we een gradatie in heiliging waar: het volk Israël was een heilig volk, apart gesteld van de andere volken. Van hun stammen werd Levi op zijn beurt apart gesteld. Hij werd niet meegeteld met de anderen; zijn nakomelingen hadden een heel eigen taak. En vervolgens had binnen deze stam van Levi de familie van Aäron de heilige taak om priesters en, nog weer een stap verder, de hogepriester te leveren. Tenslotte bevond zich in het midden van deze heilige familie het heiligdom, waar de Heilige God van Israël Zélf woonde.

Als bekroning op de volkstelling van Israëls stammen vindt tenslotte de telling van de Levieten plaats. Deze geschiedt aan de hand van de nakomelingen van de drie zonen van Levi: Gershon, Kehat en Merari. Ook wordt beschreven welke taken deze drie groepen Levieten hadden wat betreft het opzetten en ontmantelen, alsmede het vervoer van de tabernakel, en aan welke zijde van de tabernakel zij geposteerd waren. Van de Levieten Mozes, Aäron en diens zonen lezen we dat zij aan de oostelijke ingangszijde van de tabernakel verbleven:

Gershon: de bekleding van de tabernakel en de voorhof

Kehat: de heilige zaken, zoals de ark, de tafel der toonbroden, de gouden kandelaar, de altaren, het gerei en het voorhangsel

Merari: het gebinte van de tabernakel en de voorhof

	Merari 6.200	
Gershon 7.500	TABERNAKEL	Mozes Aäron (hogepriester) diens zonen (priesters)
	Kehat 8.600	

Opvallend is dat de Levieten reeds geteld werden vanaf de eerste maand (en niet vanaf het twintigste levensjaar). Dan konden zij immers al een eerste taak vervullen, namelijk door lossen te zijn van de eerstgeboren Israëlieten.

Er is een prachtige midrash (uitleg) bij vers 16, waar we lezen dat Mozes de telling verrichtte, *'zoals hem geboden was'*. Er staat echter een zinsdeel bij dat overbodig lijkt: *'volgens de mond (of, het woord, red.) van de HERE'*. Dit schijnbaar overbodige zinnetje wordt als volgt verklaard: *'Mozes sprak tot de Heilige, gezegend zij Hij: 'Hoe zal ik hun tenten binnengaan om het aantal van hun zuigelingen vast te stellen?' De Heilige, gezegend zij Hij, sprak: 'Doe jij het jouwe, Ik doe het Mijne.'* Mozes naderde vervolgens de ingang van iedere tent, terwijl de Goddelijke Majesteit hem was voorgegaan. Een Hemelse Stem klonk dan uit iedere tent en sprak: *'In deze tent zijn zo- en zoveel kinderen'*. Daarom staat er geschreven: *'Volgens de mond van de HERE'*.^x

Tweemaal wordt Mozes door God toegesproken in het voorliggende gedeelte. Allereerst krijgt hij de opdracht de mannelijke eerstgeboren Israëlieten te tellen. Deze telling dient te geschieden apart van die van de Levieten. In totaal blijken er 22.273 eerstgeboren Israëlieten te zijn. Dat zijn er 273 meer dan het aantal getelde Levieten, dat volgens vers 39 in totaal 22.000 mannen bedroeg.

Met dit getal 22.000 is overigens iets opmerkelijks aan de hand. Wie immers de hierboven genoemde getallen 7.500, 8.600 en 6.200 optelt, komt op een totaal van 22.300. 300 Levieten meer dus, dan de Bijbeltekst aangeeft. In de Joodse uitlegtraditie is dit verschil als volgt uitgelegd. Men stelt dat de enige reden voor dit verschil kan zijn dat deze 300 'extra' Levieten zelf eerstgeborenen waren. Immers, Mozes' telling was bedoeld om vast te stellen hoeveel Levieten de eerstgeboren Israëlieten konden lossen. En aangezien deze 300 Levieten zelf eerstgeborenen waren, hadden zij, omdat zij Leviet waren, zichzelf gelost. Daarmee konden zij niet ook nog een ander lossen, en werden zij om die reden niet meegeteld.^{xi}

Uitgaande dus van het aantal Levieten (22.000) en het aantal eerstgeboren Israëlieten (22.273), blijkt dat er sprake is van een 'overschot' van 273 Israëlitische eerstgeborenen voor wie geen Levitische lossen beschikbaar is. Deze situatie vormt de reden voor de tweede Godsspraak.

Het is overigens bijzonder om vast te stellen, dat alles zo stapsgewijs gaat. Eerst gaf God aan Mozes de opdracht tot telling, waarbij Mozes vastgesteld moet hebben dat er sprake was van een lastige situatie gezien de getalsverhoudingen. Maar nog voordat hij hierover zijn hoofd kon breken of om hulp kon vragen, sprak God hem reeds opnieuw toe, en voorzag Hij hem van een oplossing.

De Here God droeg Mozes namelijk op om, voor iedere Israëliet die niet door een Leviet gelost kan worden, vijf sikkels zilver te innen en dit zilver aan Aäron en zijn zonen te geven. In totaal betrof dit dus een bedrag van 1365 sikkels zilver. Bijbelcommentator Rashi geeft aan dat het bedrag dat per Israëliet betaald werd exact hetzelfde was als de prijs die aan de broers van Jozef betaald werd, toen zij hem verkochten: de twintig zilverstukken van toen kwamen overeen met de vijf sikkels zilver uit Numeri.^{xii} Rashi wordt hier gesteund door de midrash (uitleg) bij Genesis, die twee bronnen noemt voor het feit dat de prijs voor Jozefs verkoop exact genoemd wordt in Genesis 37:28. Eén van die bronnen noemen we hier: *'De Heilige, gezegend zij Hij, sprak: Jullie verkochten Rachels zoon voor twintig zilverstukken, die gelijk zijn aan vijf sikkels. Daarom zal ieder van jullie vijf sikkels reserveren voor (de lossing van) zijn eerstgeboren zoon.'*^{xiii}

De Here God lijkt daarmee op ironische wijze zijn uitgangspunt voor het bedrag voor de lossing te nemen in de prijs die Jozef destijds zijn broers waard was. Ditmaal houdt het bedrag echter geen verband met de verkoop, maar met de lossing en inlijving van de broeder. En dat is een wezenlijk en bemoedigend verschil.

In de komende gedeelten worden de taken van de Levieten nader uitgewerkt. Allereerst komt het takenpakket van de zonen van Kehat aan de orde. Zij dienen het heiligdom en alle heilige attributen te dragen. Voor deze taak komen alle mannen in de leeftijdscategorie tussen dertig en vijftig jaar in aanmerking.

Tegelijk worden Aäron en zijn zonen uitgebreid geïnstrueerd. Voordat de Kehatieten de heilige zaken mogen vervoeren, dienen de Aäronieten immers eerst alles te hebben bedekt en ingepakt. Het zien of aanraken van wat heilig is, zou de Kehatieten immers het leven kunnen kosten.

Zorgvuldig wordt beschreven hoe alles verpakt dient te worden. Daarbij wordt het meest heilige het eerste genoemd: de ark van het verbond. Deze bevond zich in het heilige der heiligen. Reeds eerder zagen we dat de ark zich waarschijnlijk niet achter een gordijn bevond, maar dat deze aan het oog onttrokken was door een overhuiving: een soort binnentent die over de ark heen opgericht was.^{xiv}

In dit licht wordt vers 5 ook meer begrijpelijk, waar immers gesproken wordt over het neerhalen van de overhuiving, waardoor de ark automatisch bedekt wordt. Wanneer de heilige ark aldus bedekt was, dienden er nog twee bedekkingslagen over uitgespreid te worden. Daarmee was de ark dus bedekt met drie lagen. De buitenste laag was hemelsblauw, duidend op Gods aanwezigheid en heiligheid.

De tafel der toonbroden werd eveneens gehuld in drie bedekkingslagen, al waren de kleurschakeringen daar weer anders. Vervolgens neemt de gradatie in heiligheid af, en is dit zichtbaar in het aantal lagen waarmee het tabernakelgerei bedekt wordt. Zo krijgen de menora en het reukofferaltaar twee lagen, en worden de minst heilige zaken (onder andere het brandofferaltaar en het gerei van het altaar, zoals bijvoorbeeld de vleespennen) met slechts één laag stof bedekt.

Wanneer alles zo verpakt was volgens deze gedetailleerde voorschriften, konden de Levieten (de Kehatieten) naderbij komen om hun logistieke taak te vervullen. Zij bleven echter ook dan onder een bepaalde vorm van opzicht, aangezien de Aäronieten mede tot taak hadden om te voorkomen dat een Leviet plotseling zou sterven, wanneer deze zomaar iets zou zien of aanraken.

Kortom, uit alles blijkt Gods grote zorg voor het welzijn van zijn volk, bij de dienst aan Hem. En aangezien de heiligheid van genoemde attributen van de tabernakel onverkort van kracht bleef tijdens het onderweg zijn, wordt eveneens duidelijk dat juist ook wanneer het volk onderweg was in de woestijn, de Here God nabij was.

Geraadpleegde literatuur

Buber, M. en Rosenzweig, F., *Die fünf Bücher der Weisung*. Deutsche Bibelgesellschaft. Verlag Lambert Schneider GmbH, Gerlingen. 1976.

Eskenazi, Tamara Cohn; Weiss, Andrea L., *The Torah: a Women's Commentary*. URJ Press, New York. 2006.

Friedman, Richard E., *Commentary on the Torah: with a new English Translation*. Harper One, New York. 2001.

Heuvel, J. van den (red.), *Verklaring van de Bijbel door Johannes Calvijn*. Harmonie van de laatste vier boeken van Mozes, derde deel. Uit het Latijn vertaald. De Groot-Goudriaan, Kampen. 1989.

Milgrom, Jacob, *The JPS Torah Commentary: Numbers*. The Jewish Publication Society, Philadelphia. 1990.

Munk, Rabbi Elie, *The Call of the Torah: an Anthology of Interpretation and Commentary on the Five Books of Moses. Bamidbar*. Mesorah Publications Ltd., New York. 1997.

Munk, Rabbi Elie (ed.), *Torah Commentary by Rabbi Bachya ben Asher*, Vol.6. Jerusalem, Israël.

Rashi, Bamidbar/Numbers. *The Torah: with Rashi's Commentary Translated, Annotated and Elucidated*. Sapirstein Edition, Vol.4. Mesorah Publications, Ltd., New York. 1999.

Scherman, Rabbi Nosson (ed.), *The Midrash Rabbah, Bereishis/Genesis*, Vol. Vayeishev-Vayechi. Mesorah Publications Ltd., New York. 2011.

Trouwborst, G.A. *Genesis, een bijbels dagboek*. Sifron, Nieuwleusen. 2014.

Trouwborst, G.A. *Exodus, een bijbels dagboek*. Sifron, Nieuwleusen. 2015.

Trouwborst, G.A. *Leviticus, een bijbels dagboek*. Sifron, Nieuwleusen. 2017.

De weergegeven Bijbelteksten zijn met regelmaat gebaseerd op dan wel ontleend aan:

Scherman, Rabbi Nosson (ed.), *The Torah/Prophets/Writings: the twenty-four Books of the Bible newly translated and annotated*. Meshorah Publications Ltd., New York. 2009.

Oussoren, Pieter, *De Naardense Bijbel: de volledige tekst van de Hebreeuwse Bijbel en het Nieuwe Testament. Vertaald en in 2014 herzien*. Skandalon, Vught. 2014.

Staten Bijbel, Vol. Genesis-Esther. Den Hertog's Uitgeverij, Utrecht.

Stichting HSV 2010. *Bijbel in de Herziene Statenvertaling*. Uitgeverij Jongbloed, Heerenveen. 2010.

Eindnoten

ⁱ Munk, p.11.

ⁱⁱ Rashi, p.7. Het lijkt er op, dat er nog ‘iets in de lucht hing’. Gods toorn was bij de zonde met het gouden kalf dankzij Mozes’ voorbede weliswaar niet tot een volledige uitbarsting gekomen, maar er was daarom nog wel sprake van een onbetaalde rekening. De reactie van ongeloof ten tijde van de verspieters maakte daarom de maat bij de Here God vol. Een mogelijkheid die Hij wellicht reeds voorzien had, en die wellicht de reden vormde voor het bij voorbaat van de telling uitzonderen van de Levieten, die immers geen schuld droegen aan de zonde met het gouden kalf, en die daarom buiten een collectief te ondergane straf moesten blijven.

ⁱⁱⁱ Naast het defensieve en beschermende (zowel van Gods heiligheid als van het volk), zit er ook iets in van het gericht zijn op God en de dienst aan Hem. Een situatie die doet denken aan het boek Openbaring 7:9-10, waar we lezen van de grote schare rondom Gods troon. Aangezien het verzoendeksel op de ark gezien werd als de voetbank van Gods voeten en het heiligdom als een afschaduwing werd beschouwd van wat in de hemel is (Hebreeën 9:24), roept het beeld van de Levieten rond Gods heiligheid inderdaad een beeld op van hoe het in de hemel moet zijn, waar de heiligen rondom Gods troon geschaard zijn.

^{iv} In Openbaring 21:12-13 lezen we in de beschrijving van het nieuw Jeruzalem dat deze stad, waarin God woont, 12 poorten kent: aan elke windstreek drie. Op deze poorten staan de namen van de 12 stammen van Israël geschreven. Ook hier is Gods heerlijkheid omgeven door Zijn volk.

^v Rashi, p.11. Juda zou later Davids koningshuis voortbrengen.

^{vi} Zie ook Rashi, p.12.

^{vii} Munk, p.18.

^{viii} In Exodus 13:13 lezen we dat binnen Israël iedere eerstgeboren zoon aan God toegewijd diende te worden. De zonde met het gouden kalf zorgde er echter voor dat zij hiervoor voorgoed gediskwalificeerd waren. De Levieten, die niet hadden deelgenomen aan deze zonde, werden daarom door God in hun plaats gesteld (vers 12). Aldus legt onder andere Rashi (p.18) een en ander uit.

^{ix} Milgrom, p.16.

^x Rashi, p.20.

^{xi} Rashi, p.24,25.

^{xii} Rashi, p.26.

^{xiii} *Midrash Bereishis Rabbah* 84:18.

^{xiv} Trouwborst, *Exodus, een bijbels dagboek*, p.59.